

ULUSLARARASI HUKUKTA DENİZLERDEKİ CANLI KAYNAKLARIN KORUNMASI VE YÖNETİMİ*

Conservation and Management of Marine Living Resources in International Law

Dr. Ali İbrahim AKKUTAY**

Özet

Denizlerdeki canlı kaynakların korunması ve yönetimi uluslararası hukukun konusunu oluşturmaktadır. 1982 Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi başta olmak üzere evrensel ve bölgesel pek çok uluslararası antlaşma konuyla ilgili çeşitli hükümler içermektedir. Denizlerdeki canlı kaynaklara ilişkin oluşturulan hukuki rejim deniz alanlarının ve korunan canlı türlerinin niteliği bakımından farklı yaklaşımlarda bulunmaktadır. Bu yaklaşımlar çerçevesinde kaynakların sürdürülebilir kullanımının sağlanması, ekolojik dengenin ve biyolojik çeşitliliğin korunması hedeflenmektedir. Bununla birlikte devletlerin ekonomik çıkarlarının korunması, bu hedeflerin gerçekleştirilmesine nazaran ön planda tutulmaktadır.

Anahtar Kelimeler

1982 Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi, bölgesel bazlı yaklaşım, canlı türleri bazlı yaklaşım, kaynakların sürdürülebilir kullanımı

Abstract

Conservation and management of marine living resources are subjects of international law. 1982 United Nations Convention on the Law of the Sea and other related treaties contain various provisions on this topic. Zonal management and species specific approaches are the two basic approaches of the legal regime of the marine living resources established by the international law. These approaches aim sustainable use of marine living resources and conservation of ecological balance and bio-diversity. However economic interests of the states remain prior to the accomplishment of these aims.

Keywords

1982 United Nations Convention on the Law of the Sea, zonal management approach, species specific approach, sustainable use of resources

* Bu makale, 05.05.2016 tarihinde, Anadolu Üniversitesi'nde düzenlenen "Çeşitli Yönleriyle Uluslararası Hukuk" adlı Konferansta sunulan "Uluslararası Hukukta Denizdeki Canlı Kaynaklara İlişkin Oluşturulan Hukuki Rejim" başlıklı bildirden türetilmiştir.

**Araş. Gör., Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Hukuk ABD.

Giriş

Denizlerde yaşayan canlı kaynaklar devletlerin yanı sıra bütün insanlığın çıkarlarını ilgilendirmektedir. Anılan kaynakların korunması ve yönetimi büyük önem taşımaktadır. Bu çerçevede uluslararası hukukta çok sayıda düzenleme bulunmaktadır. Söz konusu düzenlemeler de konuya ilişkin hukuki rejimi meydana getirmektedir.

Denizlerdeki canlı kaynakların korunmasına ve yönetimine ilişkin hukuk kuralları öncelikle devletlerin egemen yetki alanları ile yetki sınırlarının ötesindeki deniz alanları bakımından farklılık göstermektedir. Bölgesel bazlı yaklaşım da denilebilecek bu yaklaşım çerçevesinde devletlerin sahip oldukları haklar, yetkiler ve yükümlülükler şekillenmektedir.

Bunun dışında canlı kaynakların türlerine bağlı olarak da çeşitli düzenlemeler hayata geçirilmiştir. Özellikleri bakımından önem arz eden canlı türlerinden birisi olan balıkçılık faaliyetleri bu açıdan dikkat çekicidir. Mevcut uluslararası hukuk kurallarının büyük bir kısmı balıkçılık faaliyetlerini dikkate almaktadır. Uluslararası hukuka aykırı gerçekleştirilen balıkçılık faaliyetleri ve bunların önlenmesi en çok üzerinde durulan hususlardır. Uluslararası hukuk balıkçılıkla yalnızca işletilme boyutuyla ilgilenmemektedir. Balıkçılık faaliyetleri aynı zamanda deniz çevresinde de birtakım etkiler yaratmaktadır. Bu nedenle başta balık rezervleri olmak üzere denizdeki canlı kaynaklar sadece araştırılma ve işletilme bakımından değil, ekolojik denge çerçevesinde de ele alınmaktadır.

Balıkçılık faaliyetleri dışında diğer canlı kaynakların korunması ve yönetimi de uluslararası hukukun konusunu oluşturmaktadır. Balıkçılık faaliyetlerine daha çok atıfta bulunuluyor olması diğer canlı kaynakların uluslararası hukuk bakımından dikkate alınmadığı anlamına gelmemektedir. Deniz memelilerinde olduğu gibi diğer canlı türlerine yönelik özel uluslararası hukuk düzenlemeleri de hayata geçirilmektedir.

Konuya ilişkin çok sayıda evrensel ve bölgesel nitelikli uluslararası antlaşma bulunmaktadır. Antlaşmalar, denizlerdeki canlı kaynakların korunmasını ve yönetimini amaç olarak ortaya koymaktadır. Bu amaca ulaşılmaya çalışılmasının nedenleri de ayrıca ilgili antlaşmaların metinlerinde yer almakta ve çeşitli yaklaşımlar çerçevesinde uygulama şekillendirilmeye çalışılmaktadır. Bu sebeple denizlerdeki canlı kaynaklar, salt denizlerdeki canlı türlerinin korunmasını amaçlayan yaklaşımlar, insanlığın ortak çıkarları ve devletlerin çıkarları kavramları çerçevesinde irdelenmekte, mevcut düzenlemelerin olumlu ve eksik yönleri değerlendirilmektedir.

I. Denizlerdeki Canlı Kaynaklar

Uluslararası hukukta denizlerdeki canlı kaynakların korunmasına ve yönetilmesine ilişkin kaygılarla çeşitli hukuk kuralları oluşturulmuştur. Kurallar, deniz çevresinde ekolojik denge ve biyolojik çeşitliliğin sağlanmasını hedefleyen ancak daha çok devletlerin çıkarlarının gözetildiği bir hukuki düzen yaratmıştır. Dolayısıyla her şeyden önce bu hukuki düzenin yaratılmasının nedeni olan denizdeki canlı kaynak kavramının ne anlama geldiğinin ortaya konması gerekmektedir.

Deniz canlıları, denizde yaşayan, mineral (maden kaynakları) ve genetik kaynaklar dışında kalan biyolojik organizmalardır. Bunlar, doğrudan deniz canlıları olabileceği gibi, hibrid ya da yaşamını denize bağlı olarak geçiren canlılar da olabilir. Bu organizmalardan hangilerinin kaynak olarak nitelendirileceği ise bir başka sorundur. Yani deniz canlısı olarak kabul edilen her organizma denizdeki canlı kaynak tanımını içerisine girmez. Bu açıdan deniz canlılarına ilişkin uluslararası hukuk kuralları ile denizdeki canlı kaynaklara ilişkin uluslararası hukuk kuralları çoğu zaman örtüşse de belirli bir farklılık mevcudiyetini korur. Zira denizdeki canlı kaynaklar işletilme safhasıyla karşılaşır-

ken, diğer canlı türleri açısından yalnızca araştırma ya da koruma faaliyetleri söz konusu olur.¹ Bu sebeple denizdeki canlı kaynaklara ilişkin hukuki rejimden bahsedilirken, işletilmesi mümkün olan deniz canlıları ön planda tutulmaktadır. Çalışmada canlı türlerinin korunmasına yönelik uluslararası hukuk kuralları da, bu türlerden kaynak olarak nitelendirilebilenler bakımından ele alınmaktadır. Denizlerdeki kaynakların korunması ve işletilmesi faaliyetlerinin birbirleriyle çatışan yönlerine de dikkat çekilmektedir.

Denizlerdeki canlı kaynakların, denizlerdeki canlı türleri içerisinde özel olarak dikkate alınması, devletlerin ekonomik çıkarlarını korumaları çabasıyla kaynaklanmaktadır. Zira bu kaynaklar devletlerin ekonomik olarak gelir elde etmelerinin bir yolu olduğu için “aşırı kullanım”, “aşırı tüketim” ve “aşırı işletilme” şeklinde ifade edilen durumlarla karşılaşmaktadır. Devletlerin bu konudaki uluslararası yükümlülükleri üstlenirken asıl amaçları ekonomik çıkarlarını korumak olduğu için, söz konusu kaynakların yönetimi ve korunmasıyla özel olarak ilgilenmektedirler. Devletler, bu saikle bahsi geçen uluslararası hukuk kurallarının oluşturulmasına ve uygulanmasına özen göstermektedirler. Bununla beraber yine de bu yükümlülükler uygun hareket edilmesi her zaman sağlanamamaktadır. Denizlerdeki canlı kaynakların korunmasına ilişkin oluşturulan uluslararası hukuk kurallarının temeli devletlerin ekonomik çıkarlarına dayanmakla birlikte, meydana getirilen uluslararası hukuk düzeniyle deniz çevresinin, ekolojik dengenin ve biyolojik çeşitliliğin korunmasına da katkıda bulunmaktadır.

II. Devletlerin ve Uluslararası Toplumun Ortak Çıkarları Çerçevesinde Denizlerdeki Canlı Kaynaklar

Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi’ne (BMDHS) taraf devletler, giriş kısmının 4. paragrafı uyarınca canlı kaynakların korunmasını kabul ederek ve 5. paragrafı uyarınca bütün insanlığın çıkarlarını ve ihtiyaçlarını dikkate alarak BMDHS’nin hükümlerini kabul etmişlerdir. Denizlerdeki canlı kaynaklar da nitelikleri itibariyle bütün insanlığın çıkarlarını ilgilendirmektedir ve BMDHS’nin ilgili hükümleri bu kapsamda bir hukuki rejimi oluşturmaktadır.

Denizlerdeki canlı kaynakların korunmasının ve yönetiminin insanlığın ortak çıkarlarını oluşturduğunun kabul edilmesi, BMDHS’ye taraf olmayan devletlerin de bu hususta BMDHS’den kaynaklanan haklarının olması gerektiği sonucunu doğurmaktadır. Hatta taraf olmayan devletlerin bu hakları, taraf olan devletlere karşı ileri sürebilmesi imkanı da yaratılmaktadır. Konu, BMDHS’ne taraf olan devletlerin ortak çıkarları olarak değil, bütün insanlığın ortak çıkarlarını ilgilendiren bir kapsamda düzenlenmektedir. Bu sebeple BMDHS’ye taraf olmayan devletlerin de, taraf olan devletlere, denizlerdeki canlı kaynakların korunmasına ve yönetimine ilişkin yükümlülüklerine uygun şekilde hareket etmeleri yönünde talepte bulunabilmeleri gerekir.

Denizlerdeki canlı kaynakların korunması ve kullanımının düzenlenmesi, kaynakların tükenmesi olasılığı da dikkate alındığında uluslararası toplumun tamamının çıkarlarını ilgilendiren bir husustur.² Bahsi geçen kaynakların ticari amaçlarla kullanımının mümkün olması ve egemen yetkilerin kullanıldığı deniz alanlarında kıyı devletinin sahip olduğu haklar, uluslararası toplumun çıkarlarının

1 Jean-François PULVENIS DE SELIGNY, “The Marine Living Resources and the Evolving Law of the Sea”, *Aegean Review of the Law of the Sea and Maritime Law*, Vol 1(1), 2010, s. 63.

2 Chie KOJIMA, “Implementing Community Interests in the Law of the Sea: The Conservation and Management of Marine Living Resources”, *The Chuo Law Review*, Vol 116 (1-2), 2009, s. 3.

yanında ulusal çıkarların çatışması durumunu da beraberinde getirmektedir.³ Uluslararası toplumun ortak çıkarlarının korunmasının kıyı devletinin de çıkarlarını koruyacağı düşünülmeyle birlikte, yetki alanının niteliğine göre bir çatışmanın meydana gelmesi de her zaman için mümkündür. Kıyı devletin denizlerdeki canlı kaynaklara ulaşması daha kolaydır. Bu sebeple bu kaynakların yönetimi ve korunması konusunda kurallar koyarlar ve bunları uygularlar.⁴ Ekosistemin ve biyolojik çeşitliliğin korunması her ne kadar denizlerdeki canlı kaynakların sürdürülebilir kullanımını sağlasa da, kıyı devletin ekonomik nitelikli faaliyetlerine müdahale edilmesi anlamına gelir. Ayrıca canlı kaynakların korunması için kıyı devletinin yetkilerinin sınırlandırılması göz önüne alındığında ulusal ve uluslararası çıkar arasında bir denge tutturulmasının gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Denizlerdeki canlı kaynakların, sahip oldukları ekonomik değere ve insanlığın bu kaynaklara duyduğu ihtiyaca bağlı olarak insanlığın ortak mirası olarak kabul edilmesi yönünde tekliflere de rastlanmıştır.⁵ Günümüzde derin deniz yatağında yer alan madenler insanlığın ortak mirası olarak kabul edilmekle birlikte, denizlerdeki canlı kaynaklara ilişkin böyle bir hukuki düzenleme bulunmamaktadır. Bu husus ortaya koymaktadır ki, insanlığın ortak mirası kavramı, insana veya insanlığın ihtiyaçlarına verilen önemle değil, devletlerin ekonomik çıkarları çerçevesinde uygulanmaktadır. Denizlerdeki canlı kaynaklar insanlığın en çok ihtiyaç duyduğu kaynaklardan birisi olmakla birlikte insanlığın ortak mirası mertebesine ulaşamamıştır.

Denizlerdeki canlı kaynakların insanlığın ortak mirası olarak değerlendirilmemesi, bu kaynakların derin deniz yatağındaki madenlerden daha değersiz olduğu sonucuna ulaşılmasını sağlamaz. Uluslararası hukukun çeşitli konularına ilişkin dikkat çekici ve akılda kalıcı nitelemelerle hukuki rejimler oluşturulması sorunları tek başına çözmekten uzaktır. Zira bu hususlar her ne kadar uluslararası toplumun ve bütün insanlığın çıkarlarını ilgilendirse de, söz konusu kaynaklardan faydalanabilecek ekonomik güce sahip devlet sayısı belirlidir. Bu sebeple denizlerdeki canlı kaynaklara ilişkin hukuki rejim bu kaynakların korunmasına katkıda bulunan devletlerin yaptığı fedakarlıklar ve katkılar ile kaynaklara ulaşmak ve onları işletmek bakımından avantajlı olan devletler arasındaki çıkarları da dengelemelidir.⁶ Güncel uluslararası hukuk, bu dengeyi sağlamaktan uzaktır. Ulusal yetki sınırlarının ötesindeki deniz alanlarında gelişmiş devletlerin, gelişmekte olan ve az gelişmiş devletlere nazaran daha etkin rollere sahip olduğu görülmektedir.

III. Denizlerdeki Canlı Kaynakların Yönetimi ve Korunmasına İlişkin Yaklaşımlar

1958 tarihli Cenevre Balıkçılık ve Açık Denizlerdeki Canlı Kaynakların Korunması Sözleşmesindeki⁷ hükümler çerçevesinde denizlerdeki canlı kaynakların korunmasına ilişkin bir tanım oluşturmak mümkündür. Adı geçen Sözleşme'nin 2. maddesi uyarınca; yiyecek ve diğer deniz ürünlerinin

³ Yoshifumi TANAKA, "Protection of Community Interests in International Law: The Case of the Law of the Sea", Max Planck Yearbook of United Nations Law, Vol. 15, 2011, s. 364.

⁴ Eric A. POSNER and Alan O. Sykes, "Economic Foundations of the Law of the Sea", American Journal of International Law, Vol. 104 (4), 2010, s. 576.

⁵ Tullio SCOVAZZI, The Evolution of International Law of the Sea: New Issues, New Challenges, Collected Courses of Hague Academy, Vol. 286, 2000, s. 93.

⁶ Shigeru ODA, "Sharing of Ocean Resources – Unresolved Issues in the Law of the Sea", Journal of International and Comparative Law, Vol. 3(1), 1981, s. 14.

⁷ Convention on Fishing and Conservation of the Living Resources of the High Seas, 29 April 1958, 559 UNTS 285, No. 8164. Buradan itibaren "1958 Açık Denizler Sözleşmesi" olarak adlandırılacaktır.

azami teminini güvence altına almak için denizlerdeki canlı kaynaklardan etkin sürdürülebilir verimi sağlamak amacıyla alınan önlemlerin toplamı, bu kaynakların korunması anlamına gelecektir. Bu önlemlerin neler olacağına dair kesin bir saptamada bulunulmamakla beraber, somut olayın koşullarına göre alınabilecek her türlü önlemin denizlerdeki canlı kaynakların korunmasının kapsamına girebileceği anlaşılmaktadır. Konuya ilişkin sınırları belirli bir tanım arayışı içinde olmak da bu bakımdan yerinde değildir. Kesin bir tanım belirlemek, uygulama alanını daraltacak olup yeni hususların ya da ihtiyaçların ortaya çıkması durumunda konuya ilişkin uluslararası hukuk kurallarının uygulama alanı bulmasını engelleyebilecektir.

BMDHS çerçevesinde denizlerdeki canlı kaynakların yönetimi ve korunması konusunda iki yaklaşımın benimsendiği görülmektedir. Bunlar bölgesel bazlı yaklaşımla canlı türleri bazlı yaklaşımdır.⁸ Buna göre devletlerin deniz alanlarında sahip oldukları egemen yetkilere, egemen yetkilerinin sınırlarına ve ulusal yetki alanlarının ötesindeki deniz alanlarına bağlı olarak bu kaynaklara ilişkin hukuki rejimin ilk yönü ortaya konmaktadır. Deniz alanlarının niteliğine bağlı ya da bu nitelikten bağımsız olarak deniz canlılarının türleri çerçevesinde ise bahsi geçen hukuki rejimin ikinci yönü oluşturulmaktadır. Bu iki yaklaşım birbirinden bağımsız yaklaşımlar olmayıp; bölgesel bazlı yaklaşımın sınırını canlı türleri bazlı yaklaşım, canlı türleri bazlı yaklaşımın sınırlarını ise bölgesel bazlı yaklaşım çizmektedir.

1. Bölgesel Bazlı Yaklaşım

BMDHS ile getirilen sistem uyarınca denizlerdeki canlı kaynaklara ilişkin yetkinin iç sular ve karasularında münhasıran kıyı devletine bırakılması hususu III. Deniz Hukuku Konferansının konularından birisi olmuştur. Kıyı devletinin, iç sularında ve karasularında, 1893 tarihli Bering Denizi Kararında da belirtildiği üzere mutlak egemen haklara sahip olması ve egemen yetki sınırlarının ötesindeki deniz alanlarında konuya ilişkin düzenleme yapamaması esastır.⁹ İç sularında ve karasularında kıyı devletinin bölgesel bazlı yaklaşım dikkate alındığında münhasıran kullanabildiği egemen yetkilerinin bulunması, konferans süresince bu yetkilerin denizlerdeki canlı kaynaklar bakımından tartışılmasını engellememiştir.

BM Genel Kurulu bir deniz hukuku konferansı kurulmasına (III. Deniz Hukuku Konferansı) yönelik 2750 sayılı kararında açık denizlerdeki canlı kaynaklara ilişkin kaygıları dikkate almış¹⁰, III. Deniz Hukuku Konferansı'nın ajandasını çizen 3067 sayılı kararında ise 2750 sayılı karara atıfta bulunmuştur.¹¹ 3067 sayılı karar, 2750 sayılı kararda yer alan derin deniz yatağı ve derin deniz yata-

⁸ Yoshifumi TANAKA, *The International Law of the Sea*, Second edition, Cambridge: Cambridge University Press, 2015, s. 234.

⁹ Award between the United States and the United Kingdom Relating to the Rights of Jurisdiction of United States in the Bering's Sea and the Preservation of Fur Seals (Bering Sea Arbitration), Decision of 15 August 1893, Report of International Arbitral Awards, Vol. 28, 2007, s. 269.

¹⁰ UN General Assembly, General Assembly Resolution 25/2750 A – C [Reservation exclusively for peaceful purposes of the sea-bed and the ocean floor, and the subsoil thereof, underlying the high seas beyond the limits of present national jurisdiction and use of their resources in the interests of mankind, and convening of a conference on the law of the sea], 17 December 1970, A/RES/25/2750 (1970).

¹¹ UN General Assembly, General Assembly Resolution 28/3067 [Reservation exclusively for peaceful purposes of the sea-bed and the ocean floor, and the subsoil thereof, underlying the high seas beyond the limits of present national jurisdiction and use of their resources in the interests of mankind, and convening of the 3rd United Nations Conference on the Law of the Sea-Bed and the Ocean Floor beyond the Limits of National Jurisdiction], 16 November 1973, A/RES/28/3067 (1973).

ğındaki maden kaynakları üzerinde özel olarak dururken, denizlerde yaşayan canlı kaynaklara benzer bir hassasiyet göstermemiştir. Zaten her iki karar da deniz çevresinin korunmasından ziyade, devletlerin ekonomik çıkarlarını ön planda tuttuğu için, denizlerdeki canlı kaynaklar sadece açık denizlerde olduğu ölçüde ve bölgesel bazlı yaklaşımı zedelemeyecek şekilde dikkate alınmıştır.

UAD de İngiltere ve İzlanda ile Almanya ve İzlanda arasındaki Balıkçılık Yetki Alanları Davalarında, kıyı devletlerinin balıkçılık konusunda egemen yetkiler kullanabildiği deniz alanlarını genişletmek yönünde bir eğilimlerinin bulunduğunu ifade etmiştir. Divan, kararında, bu hususların uluslararası hukukta düzenlenmesi amacıyla III. Deniz Hukuku Konferansının toplandığını, burada gerçekleştirilecek faaliyetin bir yasama faaliyeti olduğunu, dolayısıyla bu faaliyet bitene kadar somut olaya ilişkin bir değerlendirme yapmasının doğru olmadığını ifade etmiştir.¹² Görüldüğü üzere Divan, devletlerin egemen haklarını ve ekonomik çıkarlarını zedeleyecek bir yorumda bulunmaktan kaçınmış, denizlerdeki canlı türlerini ve onların devamlılığını dikkate alacak şekilde denizlerdeki canlı kaynakların korunmasına ilişkin bir uluslararası hukuk rejiminden bahsetmemiştir.

BM İnsan Çevresi Konferansı Bildirisinde (Stockholm Bildirisi) de kıyı devletinin kendi egemenliğindeki kaynaklar üzerinde diğer devletlere ve ulusal yetki sınırlarının ötesindeki deniz alanlarına zarar vermeden dilediği gibi tasarrufta bulunabileceği belirtilmiştir. Devletler bu çerçevede deniz çevresine zarar vermeyecek her türlü düzenlemeyi iç hukuklarında uygulamaya sokabileceklerdir.¹³ Rio Çevre ve Gelişim Bildirisinde (Rio Bildirisi) de benzer ifadeler yer verilmiştir.¹⁴ BM Deniz Hukuku Sözleşmesi de 193. maddesinde devletlerin, çevre konusundaki politikalarına ve deniz çevresini koruma yükümlülüğüne uygun olarak doğal kaynaklarını işletme konusunda egemen hakları olduğunu hükme bağlamıştır.¹⁵ Görüldüğü üzere devletler iç sularında ve karasularında denizlerde yer alan canlı kaynakları yönetme ve koruma konusunda münhasıran yetkilidirler. Bunun sınırı kıyı devletlerinin deniz çevresine ilişkin yükümlülükleridir. Konferans, her ne kadar kıyı devletinin kendi egemen yetki alanlarındaki canlı kaynaklara ilişkin yetkilerini sorgulamışsa da, süreç, devletlerin bu konudaki yetkilerinin egemen yetki sınırlarının ötesindeki deniz alanlarına uzamasıyla sonuçlanmıştır. Bununla birlikte kıyı devletinin, diğer devletlere karşı olan ve BMDHS'nin XII. Kısımında yer alan çevrenin korunmasına ilişkin yükümlülükleri, çok küçük ölçekte de olsa egemen yetkilerinin sınırlandırılması sonucunu doğurmuştur.

Münhasır ekonomik bölge (MEB) ve kıtasahanlığı kavramları ile kıyı devletinin canlı kaynaklar üzerinde sahip olduğu hak ve yetkiler iç sular ve karasularının ötesine genişletilmiştir. Açık denizlerde ise canlı kaynaklar üzerinde bütün devletlerin hak sahibi olması ilkesi korunmuştur.¹⁶ Bu

¹² Fisheries Jurisdiction Case (United Kingdom of Great Britain and North Ireland v. Iceland), Merits, 25 July 1974, 1974 ICJ Rep., para 53. Fisheries Jurisdiction Case (Federal Republic of Germany v. Iceland), Merits, 25 July 1974, 1974 ICJ Rep., para. 45. Divan aynı zamanda bölgesel bazlı yaklaşımın sınırını diğer devletlerin haklarının oluşturabileceğini ve İngiltere ve Almanya ile İzlanda'nın hakkaniyete uygun bir şekilde çözüm bulması gerektiğini ortaya koymuştur. (Fisheries Jurisdiction Case (United Kingdom of Great Britain and North Ireland v. Iceland), para. 79. Fisheries Jurisdiction Case (Federal Republic of Germany v. Iceland), para. 77.)

¹³ UN, Declaration of the United Nations Conference on the Human Environment, Report of the United Nations Conference on the Human Environment – Stockholm 5-16 June 1972, A/CONF.48/14/Rev. 1.

¹⁴ UN General Assembly, Rio Declaration on Environment and Development, Report of the United Nations Conference on Environment and Development, 3 – 14 June 2012, A/CONF.151/26/Rev. 1

¹⁵ United Nations Convention on the Law of the Sea, 10 December 1982, 1833 UNTS 396, No. 31363.

¹⁶ Dermott DEVINE, "International Law Regulation of Marine Living Resources and Pollution: Contemporary Issues", in Contemporary Regulation of Marine Living Resources and Pollution. Essays Written by and in Honour of the International Francqui Chairholder Professor Dermott Devine, Eds. Erik FRANCKX and Dermott DEVINE, Antwerp: Maklu Publishing, 2007, s. 4.

sebeple denizlerdeki canlı kaynakların korunması ve kullanımının düzenlenmesi konuları esas olarak ulusal yetki sınırlarının ötesindeki deniz alanları bakımından önem taşımaktadır.

BMDHS'nin 56. maddesi uyarınca kıyı devleti MEB'de yer alan canlı kaynakların yönetimi ve korunması konusunda egemen haklara sahiptir. BMDHS'nin 61. maddesi, kıyı devletinin bu haklarını kullanırken canlı kaynakların korunmasına ilişkin de birtakım düzenlemelere yer vermiştir. Bu düzenlemelerin dışına çıkarak söz konusu hakların kullanımı BMDHS'nin amaçlarına aykırılık teşkil eder. Ayrıca kıyı devletinin bölgesel bazlı yaklaşımla sahip olduğu bu hakların sınırları canlı türleri bazlı yaklaşım çerçevesinde sınırlandırılmakta ve BMDHS'nin denizlerdeki canlı kaynakların korunması ve yönetilmesine ilişkin öngörülen amaçlar çerçevesinde de değerlendirilmektedir. Aynı şekilde BMDHS'nin 77. maddesi uyarınca kıyı devleti kıtasahaneliğinde yer alan sedanter canlılar üzerinde egemen haklara sahiptirler. Açık denizlerde ise BMDHS'nin 87. ve 116. maddeleri hükmünce her ne kadar devletler canlı kaynakların kullanımı konusunda serbestiye sahip olsalar da 117 vd. maddeler uyarınca açık denizlerdeki canlı türlerin korunmasına ilişkin önlemleri alma yükümlülükleri bulunmaktadır. 119. madde de bu önlemlere ve dikkat edilmesi gereken hususlara ilişkin hükümlere yer vermektedir. Ancak bu hükümleri yorumlama şansını yakalayan UAD Estai (İspanya ile Kanada arasındaki Balıkçılık Yetki Alanları) Davasında açık denizlerde devletlerin deniz çevresini korumak adına diğer devletlere yönelik aldığı tedbirlere ilişkin kendisini yetkisiz görmüş ve sorunun içeriğine ilişkin bir değerlendirmede bulunmamıştır.¹⁷ Divan'ın bu yöndeki tutumu devletlerin egemen yetkilerini ön plana çıkaran bir başka örnek olmaktan öteye geçememiştir. Divan devletlerin çıkarlarına aykırı bir sonuca ulaşma kaygısıyla içeriğe ilişkin saptamalarda bulunmamış; deniz çevresinin ve denizlerdeki canlı türlerin korunmasını ikinci planda bırakmıştır.

2. Canlı Türleri Bazlı Yaklaşım ve Amaçsal Yaklaşım

Denizlerdeki canlı kaynakların yönetimi ve korunmasının amaçları konusunda da çeşitli yaklaşımlar bulunmaktadır. Bunların başında canlı kaynakların sürdürülebilir gelişimi ve kullanımı, devletlerin egemen hakları bazlı yaklaşım ve önleyici yaklaşım gelmektedir. Bu yaklaşımların içinde yer alan zaman zaman bağımsız olarak da değerlendirilmesi gereken ekosistem bazlı yaklaşım da söz konusu olmaktadır. Anılan yaklaşımlar, denizlerdeki canlı kaynakların önleyici bir denetimle korunmasını, kaynakların etkin ve sürdürülebilir şekilde kullanılmasını, deniz çevresinin korunmasını ve bunlar sağlanırken de devletlerin çıkarlarının zedelenmemesini amaçlamaktadır.

Denizlerdeki canlı türlerin korunması ve yönetimine ilişkin olarak canlı türleri bazlı yaklaşımın, yukarıda adı geçen amaçsal yaklaşımlar ile bir arada değerlendirilmesi daha faydalı olacaktır. Zira her iki açıdan da bölgesel bazlı yaklaşım sınırlandırılmakta ve kıyı devletinin dikkat etmesi gereken hususlar ve yükümlülükler ortaya konmaktadır. Bu çerçevede BMDHS'nin hükümlerinin 1992 tarihli Biyolojik Çeşitlilik Hakkında Sözleşme¹⁸ ile 1995 tarihli Balık Stokları Anlaşması¹⁹ da dikkate alınarak yorumlanması gerekmektedir. her iki sözleşme de denizlerdeki canlı kaynakların korunması bakımından canlı türleri bazlı yaklaşımı benimsemektedir. Bu yaklaşımı da denizlerdeki canlı kaynakların sürdürülebilir kullanımının sağlanması ve ekosistem bazlı yaklaşımları dikkate ala-

¹⁷ Fisheries Jurisdiction Case (Estai Case) (Spain v. Canada) , Judgement, 4 December 1998, 1998 ICJ Rep., para. 89.

¹⁸ Convention on Biological Diversity, 5 June 1992, 1760 UNTS 79, No. 30619.

¹⁹ Agreement for the Implementation of the Provisions of the United Nations Convention on the Law of the Sea of 10 December 1982 Relating to the Conservation and Management of Straddling Fish Stocks and Highly Migratory Fish Stocks, 4 August 1995, 2167 UNTS 3, No. 37924.

rak şekillendirmektedirler.

BMDHS’de belirtilen deniz canlıları; birçok devletin MEB’i içerisinde bulunan veya MEB ile buna bitişik bir alanda aynı zamanda mevcut bulunan balık stokları, büyük sürü oluşturan göçmen türleri, deniz memelileri, anadrom balık türleri, katadrom balık türleri ve sedanter türlerdir. Bu türler BMDHS’nin “Münhasır Ekonomik Bölge” başlıklı V. kısmının 63 – 68. maddeleri arasında düzenlenmiştir.

Söz konusu canlı kaynakların yönetimi ve korunması konusunda birtakım yükümlülüklerden bahsedilmekte ancak yerine getirilecek yükümlülükler somutlaştırılmamaktadır. Kıyı devletine ve diğer devletlere bu canlı türlerinin korunması konusunda gereken önlemleri alma konusunda çaba gösterme, işbirliği yapma ve somut adımlar atılması bakımından danışma gibi içeriği belirsiz yükümlülükler getirilmekte; ancak bu yükümlülüklerin ne şekilde yerine getirileceği ve getirilmemesi durumunda ne tür hukuki sonuçların ortaya çıkacağına ilişkin düzenlemeler bulunmamaktadır.²⁰ Konu hakkında BMDHS’nin XII. Kısmı çerçevesinde deniz çevresinin korunmasına ilişkin hükümlerin uygulanması mümkündür; ama bu hükümlerin de denizlerdeki canlı kaynakların yönetimini ve korunmasını etkin bir şekilde sağlayacağını söyleyebilmek güncel uygulamalar dikkate alındığında mümkün değildir.

Düzenlemenin MEB başlığı altında gerçekleştirilmiş olmasının nedeni 200 deniz mili içerisinde yer alan deniz canlılarının neredeyse işletilebilecek bütün deniz canlı türlerini içermesidir. Bununla birlikte tuna balığı ve balina gibi bazı canlı türlerinin yönetilmesi ve korunması açık denizlerde gerçekleştirilmek zorundadır.²¹ Bering Denizi Kararında da açık deniz alanlarında, açık denizlerin serbestliği ilkesinin uygulanmasının, denizlerdeki canlı türlerin tükenmesi riskini beraberinde getireceği düşünülmüş, bu sebeple uyuşmazlığın tarafı devletlerin vatandaşları bakımından coğrafi bir sınırlandırma getirilmiştir.²² Karar her ne kadar devletlerin ulusal çıkarlarını ön planda tutmaktaysa da bu çıkarlar ile denizlerdeki canlı kaynakların korunması arasında bir köprü oluşturulmasının gerekliliğini de vurgulamaktadır.

1958 Cenevre Açık Denizlerde Balıkçılık Sözleşmesi’nin 3. ve 4. maddeleri açık denizlerde gerçekleştirilen işletme faaliyetlerinin deniz çevresini ve canlı türlerini korumayı düşünmeden yapılması durumunda, kıyı devletinin karasularında yer alan kaynaklar üzerinde olumsuz etkilerin meydana geleceğini ortaya koymaktadır. Yani devletlerin ulusal çıkarları bazlı bir yaklaşımda bulunmakta, deniz çevresinin korunmamasının devletlerin ekonomik çıkarlarını zedeleyeceğinden hareketle, açık denizlerdeki canlı kaynakların korunmasını sağlamaya çalışmaktadır. Bu nedenle de anılan Sözleşmenin 6. ve 7. maddelerinde devletlerin karasularına bitişik açık deniz alanlarında, kendi vatandaşları herhangi bir faaliyette bulunmuyor olsa dahi gereken önlemleri alabileceğini ifade etmektedir.

1958 Cenevre Açık Denizlerde Balıkçılık Sözleşmesi, denizlerdeki canlı kaynakların yönetimi ve korunması konusunda, kıyı devletinin özel çıkarları çerçevesinde de olsa yenilikçi bir yaklaşımda bulunmuştur. Bununla birlikte bayrak devletinin yetkilerinin sınırlandırılması ve sorumluluğu konusunda yetersiz kalmaktadır. Ayrıca göçmen canlı türlerine ilişkin bir koruma ve yönetim yöntemi belirlememektedir. Canlı kaynakların kıyı devletlerinin çıkarlarının gözetildiği durumlar dışında da

²⁰ James HARRISON, *Making the Law of the Sea – A Study in the Development of International Law*, Cambridge/New York: Cambridge University Press, 2011, s. 101. ODA (1981), s. 10.

²¹ Barbara KWIATKOWSKA, “Conservation of Living Resources of the High Seas”, in *Encyclopedia of Public International Law Vol 11 – Law of the Sea, Air and Space*, Eds. Rudolf DOLZER, Robert E. HOLLWEG, Steven LESS and Peter MACALISTER-SMITH, Amsterdam/New York: Elsevier Science Publishing, 1989, s. 77.

²² Bering Sea Arbitration, s. 270. Sınırlandırma o zaman için 60 mil olarak belirlenmiştir.

korunması bakımından etkin bir uygulama sağlayamamaktadır.²³ Bu sebeple 1982 BMDHS, canlı türleri bazlı yaklaşım konusunda bir adım daha ileriye gitmiştir. Ancak BMDHS’de öngörülen korumanın sağlanabilmesi için konuya ilişkin evrensel ve bölgesel uluslararası antlaşmalarla düzenlenen hususların da dikkate alınması gerekmektedir.

A. Denizlerdeki Canlı Kaynakların Sürdürülebilir Kullanımı

Gerek yukarıda belirtildiği şekilde devletlerin ulusal çıkarlarının korunması ön planda tutularak gerçekleştirilsin gerekse de sadece canlı türlerinin korunmasını hedeflesin, denizlerdeki canlı kaynakların korunmasına ve yönetimine ilişkin düzenlemeler, en başta söz konusu kaynakların sürdürülebilir bir şekilde kullanımının sağlanmasını amaçlar. BMDHS’nin 61(3). ve 119. maddeleri uyarınca devletler MEB ve açık denizlerdeki canlı kaynakların işletilmesinde, söz konusu kaynaklardan azami sürdürülebilir verim elde edilmesini amaçlarlar. 1958 Cenevre Açık Denizler Balıkçılık Sözleşmesi’nin 22. maddesinde de balıkların insanlığın gıda ihtiyacını giderecek nitelikte olduğundan hareketle balık stoklarının azami sürdürülebilir verimle kullanılması gerektiği hüküm altına alınmaktadır. Aynı şekilde 1995 tarihli BM Balık Stokları Anlaşmasının 2. maddesi, Anlaşmanın amaçlarından birisinin sürdürülebilir kullanımın sağlanması olduğunu belirttikten sonra, 5. maddesi, kıyı devletinin ve diğer devletlerin birden fazla bölgede aynı anda bulunan balık stokları ile büyük sürü oluşturan göçmen türlerin uzun süreli sürdürülebilirliğini sağlamak ve aşırı avlanmayı engellemek için gereken önlemleri alacaklarını ortaya koymaktadır.

Bu noktada UAD’nin Estai Kararı da önemlidir. Zira her ne kadar 1995 Balık Stokları Anlaşması kararın verildiği tarihte yürürlükte olmasa da, Divan canlı kaynakların korunması hususunda devletlerin tek taraflı aldıkları önlemlere ilişkin tespitlerde bulunabilirdi. UAD’nin uyuşmazlığın içeriğine yönelik bir değerlendirmede bulunmamasını yerinde gören yazarlar, 1995 Anlaşması yürürlükte olmadığı için Divan’ın her halükarda konuya ilişkin örf ve adet hukuku kurallarının tespitini sağlayamayacağını ifade etmektedirler.²⁴ Bununla birlikte söz konusu deniz alanlarında denizlerdeki canlı kaynakların korunmasına ilişkin devletlerin önlemler almasının bir örf ve adet hukuku kuralı olmasını 1982 BMDHS’ne ve konuya kaynak teşkil edecek diğer uluslararası hukuk kuralları ile devletlerin uygulamalarına değil de yalnızca 1995 Anlaşmasına bağlamak da anlaşılabilir değildir. Her ne kadar 1995 Anlaşması 1982 BMDHS’nin uygulanmasına ilişkin bir anlaşma olsa da, 1995 Anlaşması olmadan da BMDHS’nin denizlerdeki canlı kaynakların korunmasına ilişkin hükümleri örfi hukuk anlamında yorumlanabilir niteliktedir. BMDHS doğrudan koruma yöntemlerinden değil, korumanın sağlanması için gerçekleştirilmesi gereken işbirliği ve gayretten bahsetmektedir. Dolayısıyla Estai Davasında UAD’nin tutumu, denizlerdeki canlı kaynakların korunmasına ve yönetimine ilişkin uluslararası örf ve adet hukuku kuralları kapsamında da deniz hukukunun amaçlarına aykırı bir sonucun ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

1992 Biyolojik Çeşitlilik Hakkında Sözleşme de denizlerdeki canlı kaynakların sürdürülebilir gelişiminden bahsetmekle birlikte, 1995 Balık Stokları Anlaşmasında olduğu gibi belirli canlı türlerinin azami sürdürülebilir kullanımını hedeflemez. Sözleşmenin asli hedefi denizlerde yer alan her türlü canlı türünü korumak, biyolojik çeşitliliği sağlamak ve ekosistemlerin zarar görmesini en-

²³ Yoshifumi TANAKA, A Dual Approach to Ocean Governance – The Cases of Zonal and Integrated Management in International Law of the Sea, Farnham/Burlington: Ashgate Publication, 2008, s. 51.

²⁴ Simone BORG, “The Influence of International Case Law on Aspects of International Law Relating to the Conservation of Living Marine Resources beyond National Jurisdiction”, Yearbook of International Environmental Law, Vol. 23 (1), 2012, s. 54.

gellemektir.²⁵ 1995 Balık Stokları Sözleşmesi'nin de ekosistem bazlı yaklaşımı benimsediği yönler olmakla birlikte, temel hedefi kaynakların sürdürülebilir kullanımınıdır. Bir başka ifadeyle ekosistem bazlı yaklaşım 1995 Anlaşmasında sürdürülebilir azami verimin sağlanması için daha çok bir araçtır. Ekosistem bazlı yaklaşımda asıl amaç denizlerdeki canlı kaynakların işletilmesi değil, kaynak olsun olmasın bütün deniz canlılarını korumaktır. Ekosistem bazlı yaklaşım denizlerdeki canlı kaynaklar bakımından uygulandığında kaynakların işletilmesi konusunda daha farklı sonuçlar doğurur.

Sürdürülebilir kullanımın sağlanmasına yönelik yaklaşım uluslararası toplumun ihtiyacı olan bir kavram olsa da, içeriği devletlerin ekonomik çıkarlarının zarar görmemesi için oluşturulmuştur. Bu yaklaşımla denizlerdeki canlı kaynakların ne şekilde işletilmesinin maksimum verimi sağlayacağı ortaya konmaya çalışılmaktadır. Ekosistem bazlı yaklaşım ise anılan kaynakların işletilmesinin ekosistem ve biyolojik çeşitlilik üzerindeki etkileri üzerinde durur. Dolayısıyla ekosistem bazlı yaklaşım ile sürdürülebilir kullanımı sağlamaya yönelik yaklaşım çatışma yaşarlar. Zira ekosistem bazlı yaklaşımda gerekirse kaynakların hiç işletilmemesi söz konusu olabilirken, sürdürülebilir kullanım bazlı yaklaşım aşırı kullanımın önüne geçmeyi ve azami ekonomik faydanın elde edilmesini amaçlar.

B. Önleyici Yaklaşım

Önleyici yaklaşım deniz çevresinin ve denizlerdeki canlı kaynakların korunması için, kaynakların işletilmesi aşamasından önce koruma önlemlerinin alınmasını ve bu kaynakların yönetimi için uygun araçların belirlenmesini içerir. Pek çok uluslararası hukuk belgesinde bu yaklaşımla karşılaşılır. Rio Bildirisinin 15. ilkesi, 1995 Anlaşmanın 6. maddesi, 2006 tarihli Güney Hint Okyanusu Balıkçılık Anlaşmasının 4. maddesi²⁶, 2009 tarihli Güney Pasifik Okyanusunda Yer Alan Açık Deniz Kaynaklarının Korunması ve Yönetimi Hakkında Sözleşme'nin 3. maddesi²⁷ bu yaklaşımı benimsemektedir. Önleyici yaklaşım ekosistem bazlı yaklaşımla yoğun bir ilişki halindedir.²⁸ Ancak önleyici yaklaşımın ekosistem bazlı yaklaşımın amaçları çerçevesinde etki doğurması devletlerin uygulamalarına bağlıdır. Ekosistem bazlı yaklaşımdan farklı olarak önleyici yaklaşımın temel hedefi denizlerdeki canlı kaynakların aşırı işletilmesini engellemektir. Önleyici yaklaşım bilimsel verilerden faydalanmaya çalışmakla beraber bu verilerden kaynaklanan belirsizliklerin önüne geçmeyi amaçlar. Bu yaklaşımla toplam işletilme hacminin belirlenerek denizlerdeki canlıların sürdürülebilir kullanımının ve sürdürülebilir etkin verimin sağlanması hedeflenir.²⁹ Bir başka ifadeyle “önleyici yaklaşım” ifadesi her ne kadar kaynakların korunmasını ön planda tutan bir yaklaşımın benimsendiği algısı yaratsa da, bu yaklaşımın asıl amacı denizlerdeki canlı kaynakların sürdürülebilir azami verimle işletilmesini sağlamaktır.

Önleyici yaklaşım her devletin kendi iç hukukunda ekonomik kaynakları oranında ve birbi-

²⁵ Nele MATZ, “The Interaction between the Convention on Biological Diversity and the UN Convention on the Law of the Sea”, in *Marine Issues: From a Scientific, Political and Legal Perspective*, Eds. Peter N. EHLERS, Elisabeth MANN-BORGESE and Rudiger WOLFRUM, TheHague/London/New York:Kluwer Law International, 2002, s. 208.

²⁶ Southern Indian Ocean Fisheries Agreement, 7 July 2006, 2835 UNTS 1, No. 49647.

²⁷ Convention on the Conservation and Management of High Seas Fishery Resources in the South Pacific Ocean, 14 November 2009, No. 50553.

²⁸ TANAKA, 2015, s. 253.

²⁹ Nele MATZ-LÜCK and Johannes FUCHS, “Marine Living Resources”, in *The Oxford Handbook of the Law of the Sea*, Donald D. ROTHWELL, Alex G Oude ELFERINK, Karen N SCOTT and Tim STEPHENS (Eds.), Oxford/New York: Oxford University Press, 2015, s. 496.

rinden farklı araçlarla önlemler almasına imkan tanır; çünkü anılan yaklaşım doğrudan bir yöntem değildir. Önleyici yaklaşım deniz çevresini ve denizlerdeki canlı kaynakları korumayı amaçlayan bir çerçeve çizmektedir. UAD, Balina Avcılığı kararında balina türlerine ilişkin 12 yıllık bir bilimsel araştırma süresi öngörülmesini ve her altı yılda bir bu sürecin gözden geçirileceğinin kararlaştırılmasını önleyici yaklaşım olarak ifade etmiştir.³⁰ Uluslararası Deniz Hukuku Mahkemesinde (UDHM) görülen Southern Bluefin Tuna Davasında da Yeni Zelanda ve Avustralya bölgede önleyici yaklaşımın benimsendiğini Japonya'nın bu yükümlülüğüne aykırı davrandığını ve bu yönde ihtiyati tedbirler alınması gerektiğini ifade etmiştir.³¹ UDHM de açıkça önleyici yaklaşımdan bahsetmeksizin, southern bluefin tuna stoklarının korunması için gereken tedbirleri alarak hareket etmeleri gerektiği kanısına varmıştır.³² Görüldüğü üzere UDHM önleyici yaklaşımı tedbir alınması gerekliliği yönünde yorumlamış, ancak hangi tedbirlerin bu yaklaşımla bağdaştığına yönelik kesin bir saptamada bulunmamıştır.

UAD ayrıca önleyici yaklaşımın uluslararası antlaşmaların yorumunda kullanılabileceğini de ifade etmiştir.³³ UAD' nin bu tespiti çerçevesinde BMDHS başta olmak üzere denizlerdeki canlı kaynakların yönetimi ve korunmasına ilişkin ikili ve çok taraflı antlaşma hükümlerinin önleyici yaklaşımla yorumlanması uygun olacaktır. Böylece devletler denizlerdeki canlı kaynakların, işletilmesi, sürdürülebilir kullanımı, devletlerin ulusal çıkarları çerçevesinde yönetilmesi gibi hususların hepsinde bu yaklaşıma göre hareket edeceklerdir. Yani devletler deniz çevresinin ve denizlerdeki canlı türlerin korunmasına yönelik önlemler alıp ekosistem bazlı ve canlı türleri bazlı yaklaşımların da işlevselliğini sağlayabileceklerdir.

IV. Antarktika'da Yer Alan Canlı Kaynaklar ve Deniz Memelilerinin Korunması ve Yönetimi

Devletlerin ve uluslararası toplumun ortak çıkarları çerçevesinde denizlerdeki canlı kaynaklar başlığı altında kısaca üzerinde durulan insanlığın ortak mirası kavramı, Antarktika bakımından da tartışılmaktadır. Antarktika'nın insanlığın ortak mirası olarak nitelendirilmesi gerektiğini savunan yazarlar ve devletler bulunmaktadır.³⁴ Antarktika'ya ilişkin çok sayıda uluslararası antlaşma olmasına rağmen bu yönde bir normatif değer oluşturulması gerçekleştirilmemiştir. Kavramın içeriği dikkate alınarak Antarktika'nın, insanlığın ortak mirası olarak kabul edilmesi gerektiği yönünde tartışmalar bulunmakla ve Antarktika'da işbirliği etkin şekilde sağlanmakla birlikte, anılan kavrama dayanan bir hukuki rejim oluşturulmamıştır.³⁵ Bu sebeple Antarktika'da yer alan deniz canlı kaynakları da bu rejimden faydalanamamaktadır. Bu bölgede de diğer deniz alanlarında olduğu gibi sürdürülebilir azami verimin elde edilmesi, ekosistem bazlı yaklaşım ve önleyici yaklaşımlar çerçevesinde bir sistem oluş-

³⁰ Whaling in the Antarctic (Australia v. Japan; New Zealand Intervening), Judgement, 31 March 2014, 2014 ICJ Rep., para. 176.

³¹ Southern Bluefin Tuna Cases (New Zealand v. Japan and Australia v. Japan), Provisional measures, 27 August 1999, 1999 ITLOS Rep., para. 34.

³² Southern Bluefin Tuna Cases, para. 77.

³³ Pulp Mills on the River Uruguay (Argentina v. Uruguay), Judgement, 20 April 2010, 2010 ICJ Rep., para. 164.

³⁴ Moritaka HAYASHI, "The Antarctica Question in the United Nations", Cornell International Law Journal, Vol. 19(2), 1986, s. 285 vd.

³⁵ Edward GUNTRIP, "The Common Heritage of Mankind: An Adequate Regime for Managing the Deep Seabed?", Melbourne Journal of International Law, Vol. 4, 2003, s. 398.

turulmaktadır.³⁶ Bununla birlikte Antarktikadaki Canlı Kaynakların Korunması Hakkında Sözleşme³⁷ (ACKKS) bu yaklaşımların daha etkin bir şekilde uygulanmasını sağlayabilmektedir.

Antarktika'da özellikle balina avcılığına ve fok balıklarının avlanmasına yönelik düzenlemelerin etkin bir şekilde uygulanmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu sebeple deniz memelilerinin korunması hususu Antarktika açısından özel bir öneme sahiptir. ACKKS'nin 6. maddesinde de, Sözleşme'ye taraf devletlerin Uluslararası Balina Avcılığı Sözleşmesi³⁸ ile Antarktika Foklarının Korunması Hakkında Sözleşme³⁹ hükümlerinden kaynaklanan yükümlülüklerine aykırı davranamayacakları ifade edilmektedir. BMDHS'nin 65. maddesinde devletlerin balinagiller başta olmak üzere deniz memelilerinin korunması için gereken önlemleri alıp, işbirliğini sağlayacağı; 120. maddesinde de 65. maddenin açık denizlerdeki deniz memelilerinin korunması ve yönetimine ilişkin olarak uygulanacağı ifade edilmektedir. Yunus balıkları da bu kapsamda değerlendirilmektedir. Ancak işletilme neticesinde elde edilen ekonomik faydalar göz önünde bulundurulduğunda daha çok balina ve fok balığı üzerinde yoğunlaşmaktadır. Konuya ilişkin yukarıda anılanlar dışında da uluslararası antlaşmalar bulunmaktadır.

Uluslararası Balina Avcılığı Sözleşmesi çerçevesinde Uluslararası Balina Avcılığı Komisyonu bilimsel amaçlarla ve ticari amaçlarla gerçekleştirilen balina avcılığı arasında bir ayırım yapmaktadır. Ticari amaçlarla balina avcılığı konusunda sıfır yakalama sınırı getirilmiştir.⁴⁰ Bir başka ifadeyle ticari amaçla balina avcılığı yasaklanmıştır. Bu karara Norveç ve İzlanda karşı çıkmakta ve ticari amaçlarla balina avcılığına devam etmektedirler.⁴¹ Bilimsel araştırma amacı güdülmesinin Uluslararası Balina Avcılığı Sözleşmesi'ne uyumu tartışma konusu olmuş, UAD Balina Avcılığı Kararında ticari amaç – bilimsel amaç ayırımını yeniden yorumlamıştır. Bu çerçevede bilimsel araştırmanın iyi niyet ilkesiyle belirlenmesi gerektiğini ifade ettikten sonra, bu niyetin de en ufak bir ticari amacın bulunduğu dair iz taşımaması durumunda anlaşılabilceği sonucuna varmıştır. Bu sebeple de amaçla araç arasında bir denge oluşturulması gerektiğine ve Japonya'nın sıfır yakalama limitine aykırı hareket ettiğine hükmetmiştir.⁴²

Deniz memelilerinin korunmasına ilişkin ticari sınırlandırmalar da getirilebilmektedir. Nesli Tehlike Altında Olan Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşme,⁴³ eklerinde listelediği deniz memelilerin ticaretine ilişkin sınırlandırmalar getirmektedir.⁴⁴ AB, fok

³⁶ Gregory ROSE and Ben MILLIGAN, "Law for the Management of Antarctic Marine Living Resources: From Normative Conflicts towards Integrated Governance?", Yearbook of International Environmental Law, Vol. 20 (1), 2009, s. 56.

³⁷ Convention on the Conservation of the Antarctic Marine Living Resources, 20 May 1985, 1329 UNTS 47, No. 22301.

³⁸ International Convention for the Regulation of Whaling, 02 December 1946, 161 UNTS 72, No. 2124.

³⁹ Convention for the Conservation of the Antarctic Seals, 01 June 1972, 1080 UNTS 175, No. 16529.

⁴⁰ International Whaling Commission, International Convention for the Regulation of Whaling – SCHEDULE – As Amended by the Commission at the 65th Meeting, Portoroz/Slovenia, September 2014, s. 5, Rule 10 (e).

⁴¹ <https://iwc.int/commercial> (son erişim tarihi 04.05.2016)

⁴² Whaling in the Antarctic Case, para. 229.

⁴³ Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora, 03 March 1973, 993 UNTS 243, No. 14537.

⁴⁴ Alexander PROELB, "Marine Mammals", in R. Wolfrum (ed), The Max Planck Encyclopedia of Public International Law, Oxford University Press, 2008 –, online edition, 2007, para. 18. (Son erişim tarihi 04.05.2016.)

balıklarından elde edilen her türlü ürünün AB pazarına girişini yasaklamıştır.⁴⁵ AB, böylece önleyici yaklaşımla deniz memelilerinin korunmasını sağlamıştır ve kaynakların sürdürülebilir kullanımını değil ekosistem bazlı yaklaşımı benimsemiştir.

Bu açıdan açıklığa kavuşturulması gereken husus deniz memelilerinin denizlerdeki canlı kaynaklar içerisinde değerlendirilip değerlendirilemeyeceğidir. Özellikle Antarktikadaki Fokların Korunması Sözleşmesi yürürlüğe girdiğinden beri foklar ticari işletmenin konusu olmamaktadır.⁴⁶ Bugün için her ne kadar sınırlandırmalar ve yasaklar bulunsa da balinaların işletilmesine devam edilmektedir. Ticari işletmenin konusu olmaları itibarıyla de deniz memelilerinin kaynak olduğu gerçeğiyle karşılaşılmaktadır. Dolayısıyla deniz memelilerinin yönetiminin ve korunmasının da, işletilme söz konusu olduğunda, genel olarak denizlerdeki canlı kaynaklara ilişkin oluşturulan rejim ile bu kaynaklara ilişkin özel uluslararası hukuk kuralları çerçevesinde gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Deniz memelilerinin denizlerdeki canlı kaynaklar kapsamının dışında tutulmasını sağlayabilecek yol, devletlerin sıfır yakalama sınırını ihlal etmedikleri bir düzenin oluşturulmasıdır.

V. Denizlerdeki Canlı Kaynaklara İlişkin Hukuki Rejime Uyulmasının Sağlanması

Denizlerdeki canlı kaynakların korunması ve yönetimine ilişkin uluslararası hukuk kuralları deniz çevresinin, canlı türlerinin, devletlerin ve bütün insanlığın ortak çıkarlarının korunması ve yönetimi adına birtakım yükümlülükler getirmektedir. Bu yükümlülüklerin büyük bir kısmı devletlerin, işbirliği ve dayanışma halinde olup, gerekli yasal düzenlemeleri iç hukuklarında hayata geçirmeleri bakımından çaba sarf etmeleri şeklinde düzenlenmektedir. Konuya ilişkin kesin bir uygulama yönteminin belirlenmesi mümkün olmamakla birlikte devletlerin bu yöndeki yükümlülükleri varlığını korumaktadır. Bu sebeple yukarıda bahsedilen düzenlemelerin etkin bir şekilde uygulanabilmesi için, mevcut kuralların uygulanmasının sağlanması ve bu düzenlemelere aykırı hareket eden devletlerin sorumluluklarının ileri sürülebilmesi gerekmektedir.

Uygulamada en çok sorun uluslararası hukuka aykırı bir biçimde, kayıt altına alınmadan ve düzenlenmeden yapılan balıkçılık faaliyetleridir. Bu durumlar denizlerdeki canlı kaynakların korunmasına ilişkin getirilen standartlara ve balıkçılık konusunda getirilen düzenlemelerin uygulanması hususuna uyulmaması anlamına gelmektedir.⁴⁷ Söz konusu balıkçılık faaliyetlerinin engellenmesi ve canlı kaynakların yönetilmesi ve korunmasına ilişkin BMDHS'nin 73. maddesi uygulanmaya çalışılmaktadır. Bu uygulama yeterli olamamaktadır. Zira kıyı devletinin yetkilerini hangi durumlarda ne şekilde kullanacağı ve bayrak devletinin yükümlülüklerinin neler olduğu açık değildir. Açık olmayan yükümlülüklerle dayanarak bir devletin uluslararası sorumluluğunu tartışmak da kolay olmamaktadır.

Devletler BMDHS'nin 73. maddesi hükmünce denizlerdeki canlı kaynakların korunması ve yönetimi için kendi yasal mevzuatlarını yürürlüğe koyduktan sonra, bu mevzuata aykırı davranan gemilere el konulabilmesi de dahil gerekli eylemlerde bulunabilirler. Bu önlemlerin alınması için Saiga Davasında UDHM'nin de belirttiği gibi, 73. maddenin ihlal edilmiş olduğunun çeşitli yol-

⁴⁵ European Union Commission, Commission Regulation (EU) Laying down Detailed Rules for the Implementation of Regulation (EC) No 1007/2009 of the European Parliament and of the Council on Trade in Seal Products, No. 737/2010, 10 August 2010.

⁴⁶ Erik Jaap MOLENAAR, "CCAMLR and Southern Ocean Fisheries", International Journal of Marine and Coastal Law, Vol. 16 (3), 2001, s. 474.

⁴⁷ MATZ-LÜCK and FUCHS, s. 505

larla kanıtlanması ve önlemlerin alınmasının ihlalin giderilmesi için makul olması gerekmektedir.⁴⁸ Ancak bu eylem, UDHM'nin Camouco ve Monte Confurco Davalarında belirttiği üzere devletlerin egemen yetkilerini kullandıkları deniz alanlarındaki çıkarları ve geminin bayrak devletinin çıkarları arasındaki hassas dengeyi gözetmelidir.⁴⁹ Bu kararlar bir kez daha önlemlerin ve denizlerdeki canlı kaynakların korunması ve yönetimine ilişkin eylemlerin devletlerin çıkarları bazlı ele alındığı ortaya konmaktadır. Devletlerin çıkarları asli korunması gereken unsur, denizlerdeki canlı kaynakların korunması ise tali nitelikli unsur olarak görülmektedir. Bununla birlikte yine de söz konusu eylemlerin uygulanabilmesi deniz çevresinin ve denizlerdeki canlı kaynakların korunmasının sağlanmasına katkı sağlayabilecek niteliktedir.

Denizlerdeki canlı kaynakların korunması konusunda en çok düzenlemeye ihtiyaç duyulan bölge açık denizlerdir. Açık denizlerde, denizlerdeki canlı kaynakların korunmasını ve yönetimini düzenleyecek bir otoritenin bulunmaması nedeniyle, devletlerin yükümlülüklerine uygun bir şekilde hareket etmelerini sağlamak zorlaşmaktadır. Bu sebeple söz konusu yükümlülükler uygun bir şekilde davranılmasını sağlayacak uluslararası hukuk yollarının oluşturulması ihtiyacıyla karşılaşılmaktadır. Yukarıda görüldüğü üzere devletlerin bireysel düzenlemeleriyle uluslararası hukuka uygun davranılmasını sağlanması mümkün değildir.⁵⁰ Başta BM Gıda ve Tarım Örgütü'nün Uygunluk Anlaşması⁵¹ olmak üzere uluslararası belgeler de genel olarak, uluslararası hukuka aykırı bir şekilde balıkçılık faaliyetlerinde bulunması durumunda bayrak devletinin sorumluluğu anlayışını yerleştirmeye çalışmaktadır; fakat bu çaba da yeterli olmamaktadır.⁵² Zira bayrak devletinin sorumluluktan bahsedildiğinde, bayrak devletinin, bayrağını taşıyan geminin balıkçılık faaliyetlerini takip etmesi ve kendi ulusal mevzuatı ile uluslararası hukuka aykırılık tespit ederse o gemiyi cezalandırması gerekmektedir. Etkin sonuç alınması mümkün bir yoldur, ancak gemi siciline kayıtlı olma koşulu dikkate alındığında, gemilerin ticaret siciline kayıtlı oldukları bayrak devletini değiştirmeleri uygulamada sorunlara neden olmaktadır.⁵³ BMDHS, BM Gıda ve Tarım Örgütü Uygunluk Anlaşması ve

⁴⁸ The M/V "Saiga" Case (No:1) (Saint Vincent and the Grenadines v. Guinea), Judgment, 4 December 1997, 1997 ITLOS Rep., para. 59. Konuya ilişkin detaylı bilgi için bkz. Berat Lale AKKUTAY, 1982 Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi Çerçevesinde Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları, Ankara: Adalet Yayınevi, 2012, s. 143 – 147.

⁴⁹ The "Camouco" Case (Panama v. France), Application for Prompt Release, Judgment, 7 February 2000, 2000 ITLOS Rep., para. 61,62. The "Monte Confurco" Case (Seychelles v. France), Application for Prompt Release, Judgment, 18 December 2000, 2000 ITLOS Rep., para. 70.

⁵⁰ Yoshifumi TANAKA, "The Changing Approaches to Conservation of Marine Living Resources in International Law", Zeitschrift für ausländisches öffentliches Recht and Völkerrecht, Vol. 71, 2011, s. 317.

⁵¹ Agreement to Promote Compliance with International Conservation and Management Measures by Fishing Vessels on the High Seas, 24.11.1993, 2221 UNTS 91, No. 39486.

⁵² William EDESON, "Sustainable Use of Marine Living Resources", Zeitschrift für ausländisches öffentliches Recht and Völkerrecht, Vol. 63, 2003, s. 357.

⁵³ Balıkçılık faaliyetlerinde bulunan ticaret gemileri, bu faaliyetlerini uluslararası hukuka aykırı bir şekilde gerçekleştirdiklerinde söz konusu devlet gemileri üzerindeki denetleme ve yargılama yetkisi bayrak devletindedir. Bununla birlikte uluslararası hukuka aykırı bir şekilde düzensiz ve aşırı balık avlanması neticesinde sorumluluktan kurtulmak isteyen gemiler, balıkçılık faaliyetlerini gerçekleştirdikten sonra kayıtlı oldukları gemi sicilini değiştirebilmektedir. Bu durum da söz konusu geminin gerçekleştirdiği balıkçılık faaliyetinin sonuçlarını giderme yetkisine sahip olan devletin, bu yetkisini kullanamamasına; yeni bayrak devletinin de geçmişte gerçekleşen bu faaliyetten dolayı denetleme yapma ve yaptırım uygulama yetkisine sahip olamamasına neden olmaktadır. Görüldüğü üzere böylesi şartların ortaya çıkması durumunda denizlerdeki canlı kaynakların korunmasına ilişkin uluslararası hukuk kurallarına uygun hareket edilmesinin sağlanması mümkün olamamaktadır. Bu nedenle başta BM Gıda ve Tarım Örgütü'nün çalışmaları olmak üzere çok taraflı antlaşmalarla soruna çözüm bulunmaya ve denizlerdeki canlı kaynaklara ilişkin uluslararası hukuk kurallarına uyulmasının sağlanmasına çaba gösterilmektedir. (Alexander YANKOV, "Reflagging of Fishing Vessels: Critical Assessment of Its

1995 Balık Stokları Anlaşması ile getirilen sistem yeterli değildir.⁵⁴ Özellikle Antarktika'daki canlı kaynakların korunmasına ilişkin yürürlükte olan uluslararası antlaşmaların uygulanması ve bu antlaşmaların etkinliğinin sağlanması konusunda devletlerin bölgedeki yetkilerinin kıyı devletinin sahip olduğu yetkilere nazaran çok sınırlı olması bunun örneklerinden yalnızca bir tanesidir.⁵⁵

1995 Balık Stokları Anlaşması ile BMDHS'ne taraf devletler bakımından ayrı bir yükümlülük daha getirilmektedir. Buna göre Anlaşma'nın 21. maddesine göre bayrak devleti olmayan devletlerin deniz alanlarında ve 23. maddesi uyarınca liman devletinin limanlarında teftiş yükümlülüğü bulunmaktadır. Devletler bölgesel ve evrensel düzeyde denizlerdeki canlı kaynakların korunması adına balıkçılık faaliyetlerinde bulunan gemileri, ve avlanılan deniz alanlarını teftiş etmekle yükümlüdürler. Bu yükümlülüğe aykırılık uluslararası sorumluluğa neden olacaktır. Söz konusu yükümlülük Kuzey-Batı Atlantik Balıkçılık Örgütü gibi bölgesel düzenlemelerde de yer almaktadır.⁵⁶ Böylece aktif olarak deniz kaynakları üzerinde tasarrufta bulunmayan devletler bakımından da, önleyici ve denetleyici yükümlülükler getirilmektedir.

Sonuç

Denizlerdeki canlı kaynaklar her ne kadar bütün insanlığın ortak çıkarları için önemli olsa da, bu kaynakların korunması ve yönetimi devletlerin çıkarları ön planda tutularak gerçekleştirilmektedir. Uluslararası toplumdaki ekonomik çıkarların ve insanlığın ortak çıkarlarının bir bütünü parçalarını oluşturması durumu söz konusudur.⁵⁷ Uluslararası hukuk denizlerdeki canlı kaynakların ne şekilde korunacağını ve işletileceğini düzenlemeye çalışmaktadır; ancak bu düzenlemelerin hangi amaçla gerçekleştirileceği de önemlidir. Devletler denizlerdeki kaynaklar üzerindeki haklarını ve bu kaynaklardan elde ettikleri gelirlerini arttırmaya çalışırken, canlı kaynakların korunmasının asıl amaç haline getirilmesinin zorluğu da ortaya çıkmaktadır.⁵⁸

Denizlerdeki canlı kaynakların korunması için ihtiyaç duyulan etkinlikte bir hukuki rejim oluşturulamamıştır. Konuya ilişkin uluslararası antlaşmaların sayısında artış görülmektedir. Devletler denizlerdeki canlı kaynakların sürdürülebilir kullanımını sağlamak için bu antlaşmaların tarafı olmaktadır. Bununla birlikte, canlıların korunmasına ilişkin etkin uygulamalar gerçekleştirilememektedir. Devletlerin mevcut uluslararası antlaşmalara uygun hareket etmeleri sağlanamamaktadır.

Antlaşmaların büyük bir bölümü devletlerin ulusal çıkarlarını ön planda tutmaktadır. Dolayısıyla denizlerdeki canlı kaynakların korunması için yapılan çalışmalar da devletlerin kendi ulusal

---

Impact on the Enforcement of Fishing Regulations and the Responses thereto", in *Marine Issues : From a Scientific, Political and Legal Perspective*, Eds. Peter EHLERS, Rüdiger WOLFRUM and Elisabeth Mann BORGESSE, The Hague/London/New York: Kluwer Law International, 2002, s. 195, 196.)

⁵⁴ MATZ-LÜCK and FUCHS, s. 506.

⁵⁵ Deniz G. M. MILLER, Eugene N. SABOURENKOV and David C. RAMM, "Managing Antarctic Marine Living Resources: The CCAMLR Approach", *International Journal of Marine and Coastal Law*, Vol. 19 (3), 2004, s. 353.

⁵⁶ Bkz. TANAKA, 2011/a, s. 318 – 329.

⁵⁷ Rosemary RAYFUSE, "Some Reflections on the What's Wrong with the Law of the Sea", in *What's Wrong with International Law – Liber Amicorum A. H. A. SOONS (Nova et Vetera Iuris Gentium Vol. 27)*, Cedric RYNGAERT, Erik J. MOLENAAR and Sarah M.H. NOUWEN (Eds.), Leiden/Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2015, s. 15.

⁵⁸ Shigeru ODA, "New Trends in the Regime of the Seas: A Consideration of the Problems of Conservation and Distribution of Marine Resources II", *Zeitschrift für ausländisches öffentliches Recht and Völkerrecht*, Vol. 18, 1957 – 1958, s. 285.

çıkarlarını koruma amacıyla gerçekleştirilmekte, uluslararası mahkemeler de bu gerçeği göz önünde bulundurarak konuya yaklaşmaktadırlar.⁵⁹ Önleyici bir denetim mekanizması oluşturulamamaktadır.

Konuya ilişkin atılması gereken adımlar ve yerine getirilmesi gereken yükümlülükler somutlaştırılmamaktadır. Deniz hukukunun kapsamı içerisine giren hemen her konuda olduğu gibi evrensel bir kaygı ortamı yaratılmakta; ancak sorun devletlerin ekonomik çıkarlarının ötesine uzanamamaktadır. Denizlerdeki canlı kaynakların insanlığın ortak çıkarları kapsamında değerlendirilmesi de bunun göstergelerinden birisidir. Zira bu anlayış benimsenmekle beraber, devletlerin söz konusu anlayışa uygun hareket etmeleri için gerekli olan önlemler ve uygulamalar, olması gereken etkinlikte hayata geçirilememektedir.

KAYNAKLAR

KİTAPLAR VE MAKALELER

AKKUTAY, Berat Lale, **1982 Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi Çerçevesinde Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları**, Ankara: Adalet Yayınevi, 2012.

BORG, Simone, “**The Influence of International Case Law on Aspects of International Law Relating to the Conservation of Living Marine Resources beyond National Jurisdiction**”, *Yearbook of International Environmental Law*, Vol. 23 (1), 2012, s. 44 – 79.

DEVINE, Dermott, “**International Law Regulation of Marine Living Resources and Pollution: Contemporary Issues**”, in **Contemporary Regulation of Marine Living Resources and Pollution. Essays Written by and in Honour of the International Francqui Chairholder Professor Dermott Devine**, Eds. Erik FRANCKX and Dermott DEVINE, Antwerp: Maklu Publishing, 2007, s. 3 – 20.

EDESON, William, “Sustainable Use of Marine Living Resources”, *Zeitschrift für ausländisches öffentliches Recht and Völkerrecht*, Vol. 63, 2003, s. 355 – 375.

GUNTRIP, Edward, “**The Common Heritage of Mankind: An Adequate Regime for Managing the Deep Seabed?**”, *Melbourne Journal of International Law*, Vol. 4, 2003, s. 376 – 405.

HARRISON, James, **Making the Law of the Sea – A Study in the Development of International Law**, Cambridge/New York: Cambridge University Press, 2011.

HAYASHI, Moritaka, “**The Antarctica Question in the United Nations**”, *Cornell International Law Journal*, Vol. 19(2), 1986, s. 275 – 290.

KOJIMA, Chie, “**Implementing Community Interests in the Law of the Sea: The Conservation and Management of Marine Living Resources**”, *The Chuo Law Review*, Vol 116 (1-2), 2009, s. 1 – 30.

KWIATKOWSKA, Barbara, “**Conservation of Living Resources of the High Seas**”, in **Encyclopedia of Public International Law Vol 11 – Law of the Sea, Air and Space**, Eds. Rudolf DOLZER, Robert E. HOLLWEG, Steven LESS and Peter MACALISTER-SMITH, Amsterdam/New York: El-

⁵⁹ Bkz. The “Volga” Case (Russian Federation v. Australia), Prompt Release, Judgment, 23 December 2002, 2002 IT-LOS Rep., para. 69,70.

sevier Science Publishing, 1989, s. 76 – 78.

MATZ, Nele, “**The Interaction between the Convention on Biological Diversity and the UN Convention on the Law of the Sea**”, in **Marine Issues: From a Scientific, Political and Legal Perspective**, Eds. Peter N. EHLERS, Elisabeth MANN-BORGESE and Rudiger WOLFRUM, TheHague/London/New York:Kluwer Law International, 2002, s. 203 – 220.

MATZ-LÜCK, Nele and FUCHS, Johannes, “**Marine Living Resources**”, in **The Oxford Handbook of the Law of the Sea**, Donald D. ROTHWELL, Alex G Oude ELFERINK, Karen N SCOTT and Tim STEPHENS (Eds.), Oxford/New York: Oxford University Press, 2015, s. 491 – 515.

MILLER, Denzil G. M., SABOURENKOV, Eugene N. and RAMM, David C., “**Managing Antarctic Marine Living Resources: The CCAMLR Approach**”, *International Journal of Marine and Coastal Law*, Vol. 19 (3), 2004, s. 317 – 363.

MOLENAAR, Erik Jaap, “**CCAMLR and Southern Ocean Fisheries**”, *International Journal of Marine and Coastal Law*, Vol. 16 (3), 2001, s. 465 – 499.

ODA, Shigeru, “**Sharing of Ocean Resources – Unresolved Issues in the Law of the Sea**”, *Journal of International and Comparative Law*, Vol. 3(1), 1981, s. 1 – 14.

ODA, Shigeru, “**New Trends in the Regime of the Seas: A Consideration of the Problems of Conservation and Distribution of Marine Resources II**”, *Zeitschrift für ausländisches öffentliches Recht and Völkerrecht*, Vol. 18, 1957 – 1958, s. 261 – 286.

POSNER, Eric A. and SYKES, Alan O., “**Economic Foundations of the Law of the Sea**”, *American Journal of International Law*, Vol. 104 (4), 2010, s. 569 – 596.

PROELB, Alexander, “**Marine Mammals**”, in R. Wolfrum (ed), *The Max Planck Encyclopedia of Public International Law*, Oxford University Press, 2008 –, online edition, 2007. (Son erişim tarihi 04.05.2016)

PULVENIS DE SELIGNY, Jean-François, “**The Marine Living Resources and the Evolving Law of the Sea**”, *Aegean Review of the Law of the Sea and Maritime Law*, Vol 1(1), 2010, s. 61 – 94.

RAYFUSE, Rosemary, “**Some Reflections on the What’s Wrong with the Law of the Sea**”, in **What’s Wrong with International Law – Liber Amicorum A. H. A. SOONS (Nova et Vetera Iuris Gentium Vol. 27)**, Cedric RYNGAERT, Erik J. MOLENAAR and Sarah M.H. NOUWEN (Eds.), Leiden/Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2015 s. 15 – 29.

ROSE, Gregory and MILLIGAN, Ben, “**Law for the Management of Antarctic Marine Living Resources: From Normative Conflicts towards Integrated Governance?**”, *Yearbook of International Environmental Law*, Vol. 20 (1), 2009, s. 41 – 87.

SCOVAZZI, Tullio, **The Evolution of International Law of the Sea: New Issues, New Challanges**, *Collected Courses of Hague Academy*, Vol. 286, 2000.

TANAKA, Yoshifumi, *The International Law of the Sea*, Second edition, Cambridge: Cambridge University Press, 2015.

TANAKA, Yoshifumi, “**Protection of Community Interests in International Law: The Case of the Law of the Sea**”, *Max Planck Yearbook of United Nations Law*, Vol. 15, 2011, s. 329 – 375.

TANAKA, Yoshifumi, “**The Changing Approaches to Conservation of Marine Living Resources in International Law**”, *Zeitschrift für ausländisches öffentliches Recht and Völkerrecht*, Vol. 71, 2011, s. 291 – 330. (2011/a)

TANAKA, Yoshifumi, **A Dual Approach to Ocean Governance – The Cases of Zonal and Integrated Management in International Law of the Sea**, Farnham/Burlington: Ashgate Publication, 2008.

YANKOV, Alexander YANKOV, “**Reflagging of Fishing Vessels: Critical Assessment of Its Impact on the Enforcement of Fishing Regulations and the Responses thereto**”, in **Marine Issues: From a Scientific, Political and Legal Perspective**, Eds. Peter EHLERS, Rüdiger WOLFRUM and Elisabeth Mann BORGESE, The Hague/London/New York: Kluwer Law International, 2002, s. 195 – 202.

ULUSLARARASI DÖKÜMANLAR

European Union Commission, *Commission Regulation (EU) Laying down Detailed Rules for the Implementation of Regulation (EC) No 1007/2009 of the European Parliament and of the Council on Trade in Seal Products*, No. 737/2010, 10 August 2010.

International Whaling Commission, *International Convention for the Regulation of Whaling – SCHEDULE – As Amended by the Commission at the 65th Meeting*, Portoroz/Slovenia, September 2014

UN, *Declaration of the United Nations Conference on the Human Environment*, Report of the United Nations Conference on the Human Environment – Stockholm 5-16 June 1972, A/CONF.48/14/Rev. 1.

UN General Assembly, *Rio Declaration on Environment and Development*, Report of the United Nations Conference on Environment and Development, 3 – 14 June 2012, A/CONF.151/26/Rev. 1.

UN General Assembly, *General Assembly Resolution 28/3067 [Reservation exclusively for peaceful purposes of the sea-bed and the ocean floor, and the subsoil thereof, underlying the high seas beyond the limits of present national jurisdiction and use of their resources in the interests of mankind, and convening of the 3rd United Nations Conference on the Law of the Sea-Bed and the Ocean Floor beyond the Limits of National Jurisdiction]*, 16 November 1973, A/RES/28/3067 (1973).

UN General Assembly, *General Assembly Resolution 25/2750 A – C [Reservation exclusively for peaceful purposes of the sea-bed and the ocean floor, and the subsoil thereof, underlying the high seas beyond the limits of present national jurisdiction and use of their resources in the interests of mankind, and convening of a conference on the law of the sea]*, 17 December 1970, A/RES/25/2750 (1970).

ULUSLARARASI YARGI KARARLARI

Award between the United States and the United Kingdom Relating to the Rights of Jurisdiction of United States in the Bering’s Sea and the Preservation of Fur Seals, Decision of 15 August 1893, Report of International Arbitral Awards, Vol. 28, 2007, s. 263 – 276.

Fisheries Jurisdiction Case (Estai Case) (Spain v. Canada), Judgement, 4 December 1998, 1998 ICJ Rep.

Fisheries Jurisdiction Case (United Kingdom of Great Britain and North Ireland v. Iceland), Merits, 25 July 1974, 1974 ICJ Rep.

Fisheries Jurisdiction Case (Federal Republic of Germany v. Iceland), Merits, 25 July 1974, 1974 ICJ Rep.

Pulp Mills on the River Uruguay (Argentina v. Uruguay), Judgement, 20 April 2010, 2010 ICJ Rep.

Southern Bluefin Tuna Cases (New Zealand v. Japan and Australia v. Japan), Provisional measures, 27 August 1999, 1999 ITLOS Rep.

The “Camouco” Case (Panama v. France), Application for Prompt Release, Judgment, 7 February 2000, 2000 ITLOS Rep.

The “Monte Confurco” Case (Seychelles v. France), Application for Prompt Release, Judgment, 18 December 2000, 2000 ITLOS Rep.

The M/V “Saiga” Case (No:1) (Saint Vincent and the Grenadines v. Guinea), Judgment, 4 December 1997, 1997 ITLOS Rep.

The “Volga” Case (Russian Federation v. Australia), Prompt Release, Judgment, 23 December 2002, 2002 ITLOS Rep.

Whaling in the Antarctic (Australia v. Japan; New Zealand Intervening), Judgement, 31 March 2014, 2014 ICJ Rep.

ULUSLARARASI ANTLAŞMALAR

Agreement for the Implementation of the Provisions of the United Nations Convention on the Law of the Sea of 10 December 1982 Relating to the Conservation and Management of Straddling Fish Stocks and Highly Migratory Fish Stocks, 4 August 1995, 2167 UNTS 3, No. 37924.

Agreement to Promote Compliance with International Conservation and Management Measures by Fishing Vessels on the High Seas, 24.11.1993, 2221 UNTS 91, No. 39486.

Convention for the Conservation of the Antarctic Seals, 01 June 1972, 1080 UNTS 175, No. 16529.

Convention on Biological Diversity, 5 June 1992, 1760 UNTS 79, No. 30619.

Convention on the Conservation and Management of High Seas Fishery Resources in the South Pacific Ocean, 14 November 2009, No. 50553.

Convention on the Conservation of the Antarctic Marine Living Resources, 20 May 1985, 1329 UNTS 47, No. 22301.

Convention on Fishing and Conservation of the Living Resources of the High Seas, 29 April 1958, 559 UNTS 285, No. 8164.

Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora, 03 March 1973, 993 UNTS 243, No. 14537.

International Convention for the Regulation of Whaling, 02 December 1946, 161 UNTS 72, No. 2124.

Southern Indian Ocean Fisheries Agreement, 7 July 2006, 2835 UNTS 1, No. 49647.

United Nations Convention on the Law of the Sea, 10 December 1982, 1833 UNTS 396, No. 31363.